

*І.П. Мазур¹, О.С. Мусій², К.О. Надутий¹*¹Національна Лікарська Рада України²Всеукраїнське Лікарське Товариство

НАЦІОНАЛЬНА ЛІКАРСЬКА РАДА У СТВОРЕННІ ЛІКАРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті подано історичні аспекти створення та діяльності Національної Лікарської Ради України (НЛРУ) як платформи для об'єднання лікарських громадських організацій. Основною метою утворення НЛРУ є впровадження лікарського самоврядування в Україні. Представлено співпрацю НЛРУ із законодавчими органами, міжнародними організаціями в підготовці законопроектів про лікарське самоврядування в Україні, визначено роль громадських діячів у підготовці та обговоренні проєктів таких нормативно-правових актів.

Ключові слова: лікарське самоврядування, Національна Лікарська Рада України, Всеукраїнське Лікарське Товариство, Постійний комітет лікарів Європи (CPME).

Реформування системи охорони здоров'я нашої країни вимагає чіткого визначення мети й цілей політики в галузі охорони здоров'я, впровадження сучасних механізмів управління розвитком, системного, комплексного бачення перспектив галузі та розробки чіткого плану дій (Устінов О.В., 2014). Неодмінною умовою успіху реформи є залучення професійних спільнот до вироблення стратегії і тактичних кроків на найраніших стадіях планування змін. Формування консолідованої позиції лікарської спільноти потребує створення відповідної корпоративної платформи, чітко позиціонованої в державі і суспільстві за прикладом лікарського самоврядування в інших країнах, у тому числі в країнах Євросоюзу (Мусій О.С., 2013). Це суттєво сприятиме вирішенню актуальних питань трансформації національної системи охорони здоров'я. Лікарське самоврядування, яке вже давно створено та працює в країнах Європейського союзу, для нашої держави стане допоміжним інноваційним ключем до впровадження нових стандартів надання якісної медичної допомоги, встановлення високого кваліфікаційного рівня роботи лікарів, гарантування правового захисту як лікарів, так і пацієнтів (Поднар Д., 2018). Лікарська спільнота повинна мати гарантоване державою право вирішувати професійні питання без некомпетентного зовнішнього адміністративного впливу і здійснювати власні й делеговані їй державою повноваження в межах діяльності організації самоврядування лікарів (Матюха Л.Ф. та співавт., 2017).

До делегованих органам лікарського професійного самоврядування повноважень можна віднести: контролювання та забезпечення безперервно-го професійного розвитку, проведення сертифікації

навчальних програм, оновлення реєстру лікарів, надання права на професійну діяльність і припинення його. Делеговані повноваження повинні бути відображені як у спеціальному законі, так і у системі галузевого законодавства, затвердженого різними органами державної влади. Власні повноваження мають бути також відображені в спеціальному законі, але підзаконні акти в цьому сегменті повноважень має формувати сама самоврядна організація.

Згідно із висновком Світового Лікарського Товариства (World Medical Association) ефективний захист прав пацієнтів можливий лише за умови наявності лікарського самоврядування, тобто за умови професійної незалежності лікарів у питаннях здійснення їхньої практики (Поднар Д., 2018).

Переваги лікарського самоврядування незаперечні: по-перше, з органів державної влади знімається відповідальність за здійснення невластивих їм функцій, де їхня компетентність не може бути адекватно забезпечена. По-друге, спроможність лікарів регулювати свою професійну діяльність буде збалансовано підвищенням рівня їх відповідальності перед колегами і суспільством щодо належного виконання професійних обов'язків, якості медичної допомоги. По-третє, самоврядування в професії є потужним стимулом до співпраці та унеможливлення неколегіальної поведінки, яка дуже шкодить як авторитетові професії, так і пацієнтам. По-четверте, самоврядність — це умова ефективного міжнародного співробітництва в професійних питаннях діагностики, лікування та профілактики хвороб, підготовки та відповідального дотримання медичних стандартів, забезпечення субсидіарності у здійсненні делегованих повноважень через створення та підтримання місцевої інфраструктури організації, обмі-

Установчі збори Національної Лікарської Ради України, Київ, 23 листопада 2015 р.

ну досвідом із зарубіжними колегами та кооперації з міжнародними організаціями (Мусій О.С. та спів-авт., 2018; Мазур І.П., 2018).

Питання створення лікарського самоврядування активно піднімається і розглядається вже кільканадцять років. Активну участь у цьому брали народні депутати О.С. Мусій, О.В. Богомолець, В.Г. Карпук, Р.Р. Глик та представники громадських лікарських організацій.

НАЦІОНАЛЬНА ЛІКАРСЬКА РАДА УКРАЇНИ: СТВОРЕННЯ ТА ОСНОВНА МЕТА

23 листопада 2015 р. відбулося об'єднання більшості українських лікарських асоціацій та товариств у Національну Лікарську Раду України (НЛРУ), місією якої є сприяння законодавчому забезпеченню та впровадженню лікарського самоврядування в Україні. Ініціатором утворення цієї платформи виступив президент Всеукраїнського Лікарського Товариства, народний депутат України — Олег Степанович Мусій. На засіданні були присутні представники 45 лікарських організацій, які спільними зусиллями визначили основи цієї платформи та схвалили і прийняли декларацію «Основні напрямки діяльності Національної Лікарської Ради України». До президії НЛРУ було обрано по одному представнику від стоматологічної спільноти (Асоціація стоматологів України), лікарів первинної ланки медичної допомоги (Українська асоціація сімейної медицини), лікарів-спеціалістів, а також представник Всеукра-

їнського Лікарського Товариства (ВУЛТ) для координації роботи Ради.

Під час II річного зібрання НЛРУ, яке відбулося 18 листопада 2016 р., президентом НЛРУ було обрано професора, президента Української асоціації сімейної медицини Ларису Федорівну Матюху як представника від лікарів первинної ланки. На III річному зібранні, 6 грудня 2017 р., головою правління НЛРУ став представник від лікарів-спеціалістів президент Української асоціації лікарів-дерматовенерологів і косметологів професор Віктор Іванович Степаненко.

16 лютого 2018 р. стало переломною датою для становлення лікарського самоврядування. У роботі засідання НЛРУ взяли участь народні депутати України Ольга Богомолець та Олег Мусій, а також член Правління ВУЛТ — Костянтин Надутий. До складу президії входили: Віктор Степаненко, Ірина Мазур, Лариса Матюха, Микола Тищук. На засідання був запрошений радник Департаменту міжнародних справ Німецького Лікарського Товариства (Bundesaerztekammer) Домен Поднар, який під час своєї доповіді акцентував увагу на важливості об'єднання лікарів з одержанням прав і повноважень, притаманних лікарській спільноті. На зібранні було остаточно затверджено попередні уточнення до зведеної редакції проекту Закону України «Про лікарське самоврядування» та підтримання 3-палатної моделі лікарського самоврядування в Україні, яка передбачає створення єдиної організації за умови, що організація професійної діяльності

і безперервного професійного розвитку стоматологами, лікарями первинної ланки і лікарями-спеціалістами ухвалюватиметься в межах палат із залученням фахових товариств та асоціацій, а питання організації, формування завдань для виконавчих органів та взаємодії з державними органами — спільно (Мазур І.П., 2018).

Як підсумок активної роботи, проведеної М. Тищуком, К. Надутим, А. Базилевичем, І. Мазур, Л. Матюхою, В. Степаненком та іншими представниками НЛРУ та ВУЛТ, Комітетом з питань охорони здоров'я Верховної Ради України було зареєстровано та підтримано проєкт Закону «Про лікарське самоврядування» від 06.04.2018 р. № 8250.

12 грудня 2018 р. у приміщенні Комітету з питань охорони здоров'я Верховної Ради України до Міжнародного дня Загальної доступності медичної допомоги за ініціативи НЛРУ та медичної громадськості проведено засідання круглого столу на тему «Партнерство в публічному управлінні охороною здоров'я для підвищення людського потенціалу нації» (<http://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/165682.html>). Питання організації та реформування системи охорони здоров'я, партнерства в публічному управлінні охороною здоров'я для підвищення людського потенціалу нації та роль лікарського самоврядування в цих процесах обговорювалися на IV річному засіданні НЛРУ, яке було проведено разом з круглим столом «Партнерство в публічному управлінні охороною здоров'я для підвищення людського потенціалу нації» у приміщенні актового залу Верховної Ради України за адресою: вул. Грушевського, 5. На період 2018–2019 рр. головою президії НЛРУ було обрано представника від стоматологічної спільноти професора Ірину Петрівну Мазур, президента ГО «Асоціація стоматологів України». Захід проходив у рамках святкування Міжнародного дня загальної доступності медичної допомоги.

17 грудня 2019 р. в Національній науковій медичній бібліотеці (за адресою: м. Київ, вул. Л. Толстого, 7) відбулося V річне зібрання НЛРУ. До 48 лікарських організацій НЛРУ долучилося ще 5 громадських організацій лікарів. На засіданні обговорювали проєкт закону від 14.11.2019 р. № 2445 у контексті регулювання професійної діяльності вільних професій, лікарського самоврядування, професійної автономії та професійної відповідальності лікарів. У фокусі уваги лікарської спільноти були питання медичної освіти і безперервного професійного розвитку лікарів. На V річному зібранні НЛРУ було заслухано звіт голови президії організації професора І. Мазур та доповідь обраного голови президії на 2020 р. К. Надутого від Української асоціації сімейної медицини щодо наступних кроків у діяльності НЛРУ.

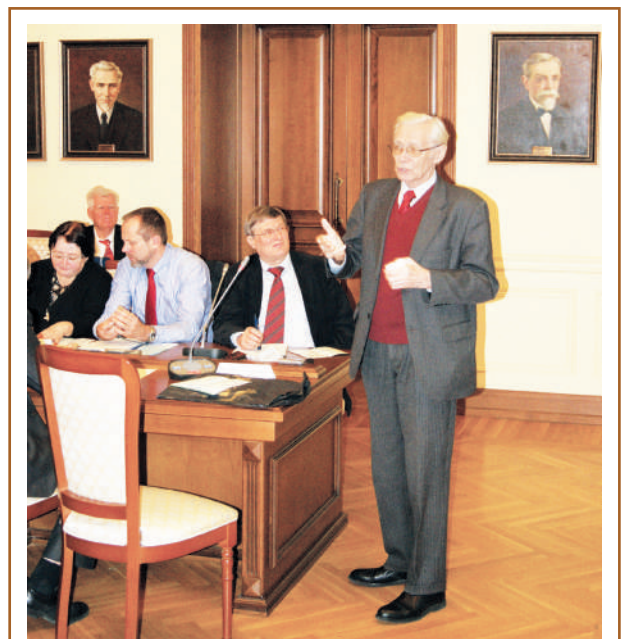
На початку 2020 р. члени президії НЛРУ та ВУЛТ неодноразово брали участь у засіданнях робочої групи при Комітеті Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування щодо доопрацювання проєкту зако-

ну України № 2445 та 3 поданих до нього альтернативних щодо самоврядування медичних професій.

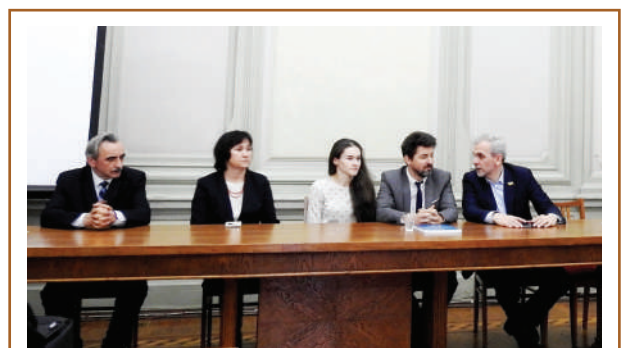
24 вересня 2020 р. представники НЛРУ, ВУЛТ, Української медичної експертної спільноти (УМЕС) на брифінгу в агенції «Інтерфакс» у зв'язку з неврахуванням пропозицій від громадськості та ігноруванням більш як десятилітніх напрацювань українських фахівців у царині лікарського само-

Установчі збори НЛРУ, Київ, 23 листопада 2015 р. Члени Президії

Установчі збори НЛРУ, Київ, 23 листопада 2015 р. Виступ Любомира Пирого

Засідання НЛРУ, Київ, 16 лютого 2018 р.

Засідання круглого столу на тему «Партнерство в публічному управлінні охороною здоров'я для підвищення людського потенціалу нації» у Верховній Раді України, Київ, 12 грудня 2018 р.

IV річне засідання НЛРУ, Київ, 12 грудня 2018 р.

V річне засідання НЛРУ, Київ, 17 грудня 2019 р. Зліва направо: І.П. Мазур, голова президії НЛРУ 2018–2019 рр., К.О. Надутий, обраний голова президії НЛРУ 2019–2020 рр., Т.Ф. Татарчук, елект голова президії НЛРУ 2020–2021 рр.

врядування, виступили із заявою щодо відхилення доопрацьованого проекту закону України № 2445-д щодо самоврядування медичних професій.

Одночасно численні професійні лікарські товариства та асоціації, НЛРУ, ВУЛТ та УМЕС звернулися до Президента України, Голови Верховної

Ради України, Кабінету Міністрів України та голів усіх фракцій і депутатських груп у Верховній Раді з пропозицією взяти за основу побудови лікарського самоврядування в Україні законопроект від 06.04.2018 р. № 8250.

Історичні аспекти створення та функціонування НЛРУ:

- 23 листопада 2015 р. — установче зібрання та створення НЛРУ, що об'єднала 45 медичних організацій;
- 18 листопада 2016 р. — II річне зібрання НЛРУ під головуванням професора Л.Ф. Матюхи (сімейна медицина);
- 25 листопада 2017 р. — прийняття лікарів України до Постійного комітету лікарів Європи (Standing Committee of European Doctors / Comité Permanent des Médecins Européens — СРМЕ).
- 6 грудня 2017 р. — III річне зібрання НЛРУ під головуванням професора В.І. Степаненка (лікарі-спеціалісти);
- 6 квітня 2018 р. — Комітетом з питань охорони здоров'я Верховної Ради України запропоновано прийняти проект закону № 8250 «Про лікарське самоврядування»;
- 12 грудня 2018 р. — проведено IV річне зібрання НЛРУ під головуванням професора І.П. Мазур (стоматологія). Засідання відбулося разом із круглим столом на тему «Партнерство в публічному управлінні охороною здоров'я для підвищення людського потенціалу нації» у приміщенні Комітету з питань охорони здоров'я Верховної Ради України;
- 17 грудня 2019 р. — відбулося V річне зібрання НЛРУ під головуванням К.О. Надутого (сімейна медицина).

СПІВПРАЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІКАРСЬКОЇ РАДИ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Міжнародні лікарські організації надають надзвичайно важливого значення професійній автономії та самоврядуванню лікарів. Питаннями захисту професійних інтересів лікарської спільноти країн Європи займаються лікарські самоврядні організації цих держав, які з метою формування цілісної політики країн Європи в медичній сфері об'єднані під егідою Постійного комітету лікарів Європи. СРМЕ співпрацює з Європейським парламентом у питаннях підготовки та обговорення законопроектів у медичній галузі, а також з різними інституціями ЄС і міжнародними організаціями, зокрема з ВООЗ і Європейським центром профілактики та боротьби із захворюваннями (European Centre for Disease Prevention and Control). За ініціативи НЛРУ, ВУЛТ 25 листопада 2017 р. у Брюсселі на Генеральній Асамблеї СРМЕ було прийнято українських лікарів до такої шанованої організації лікарів Європи. Представником від України на Генеральній Асамб-

Спільний брифінг НЛРУ, ВУЛТ, УМЕС щодо лікарського самоврядування, Київ, 24 вересня 2020 р. Зліва направо: Л.Ф. Матюха., І.П. Мазур, О.С. Мусій, Т.Ф. Татарчук, К.О. Надутий

Засідання генеральної асамблеї Постійного комітету лікарів Європи, Брюссель, 25 листопада 2017 р. Голосування щодо вступу лікарів України до ЄРМЕ

Засідання генеральної асамблеї Постійного комітету лікарів Європи, Брюссель, 25 листопада 2017 р. Доповідь І.П. Мазур щодо вступу лікарів України до ЄРМЕ

Засідання генеральної асамблеї Постійного комітету лікарів Європи, Брюссель, 25 листопада 2017 р. Вітання для лікарів України від президентів ЄРМЕ і UEMS зі вступом до Постійного комітету лікарів Європи та запрошення України до вступу до Європейської спілки медичних спеціалістів (European Union of Medical Specialists)

леї ЄРМЕ була професор І.П. Мазур. Відтепер українські лікарі зможуть винести внутрішні питання на розсуд міжнародної спільноти і мають свій голос у Європарламенті (Мусій О.С. та співавтор., 2018)!

На підтримку лікарської спільноти України та її прагнення до утворення лікарського самоврядування направлено відкритий лист до законодавчого та виконавчих органів влади України від лікарських самоврядних організацій Центральної і Східної Європи, який підписали 17 національних лікарських товариств, а також ЄРМЕ. У своєму листі до українського Уряду від 22 вересня 2018 р. лікарська спільнота Європи заявила, що цілковито підтримує прагнення українських лікарів до самоврядування, а також прийняття українським Парламентом законопроекту від 06.04.2018 р. № 8250 (Устінов О.В., 2019).

Постійний розвиток медичних технологій, інформації та знань вимагає від лікаря постійного оновлення своїх компетенцій шляхом безперервного професійного розвитку, жорсткої системи самоконтролю та підвищення рівня кваліфікації. Автономія лікарської професії є підґрунтям для самостійної регуляції та контролю за професійною діяльністю. У фокусі уваги лікарського самоврядування — можливість неупередженої оцінки якості надання медичної допомоги, допущених лікарських помилок

чи халатності, визначення рівня кваліфікації та постійне оновлення лікарями знань шляхом безперервного професійного розвитку (Мазур І.П., 2019).

Головним принципом лікарського самоврядування є відповідальність лікарської спільноти за здоров'я і безпеку пацієнтів шляхом долучення професіоналів-лікарів до управління охороною здоров'я через здійснення лікарським самоврядуванням властивих йому повноважень у питаннях якості медичної допомоги з урахуванням останніх досягнень науки і техніки (Бабич О., 2019). Тому в розвинених країнах лікарська діяльність належить до категорії саморегульованих, адже саме держава передає професійній лікарській спільноті певні регуляторні повноваження.

На сьогодні об'єднання різних професійних лікарських спільнот у НЛРУ є першим демократичним проявом лікарської самоврядності. Члени організації спільно обговорюють проблеми, спільно напрацьовують рішення, пропонують необхідні зміни на основі доказових даних і кращого досвіду. Це об'єднаний рух із розбудови професійної полі-

тики щодо корпоративних, соціальних і законодавчих процесів у сфері охорони здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабич О., Юдін О., Надутий К. (2019) Професійні та правові аспекти діяльності лікаря-стоматолога. *Здоров'я України 21 сторіччя*, 22 (467) (<https://health-ua.com/article/45175-profesijn-ta-pravov-aspekti-dyalnost-lkaryastomatologa>).
2. Мазур І.П. (2018) Професійне самоврядування: лікарі всіх країн, єдналися? Ваше здоров'я, 27 липня 2018 р.: 18–19 (<https://www.vz.kiev.ua/profesijne-samovryaduvannya-likari-vsih-krayin-yednajtesya/>).
3. Мазур І.П., Тищук М.М. (2019) Лікарське самоврядування: європейський досвід і кроки до впровадження в Україні. *Здоров'я України 21 сторіччя*, № 4 (449): 26–27 (<https://health-ua.com/article/41680-lkarske-samovryaduvannya-vropejskij-dosvd-kroki-dovprovadzheniya-vukran>).
4. Мазур І.П., Тищук М.М. (2019) Лікарське самоврядування: європейський досвід і кроки до впровадження в Україні. *Медичний олімп України. Український інформаційно-видавничий центр «Галактика»*, 52–53. ISBN 978-966-97513-8-6.
5. Матюха Л.Ф., Мазур І.П., Надутий К.О. (2017). Порятунк потопуючих у штормі реформ: «самовивіз» за кордон чи лікарське самоврядування? Ваше здоров'я, 17 листопада 2017 р.: 8–10 (https://issuu.com/vzkievua/docs/vz_45-46_2017).
6. Мусій О.С. (2013) Чому гальмує лікарське самоврядування? Урядовий кур'єр, 15 червня 2013 р. (<https://ukurier.gov.ua/uk/articles/chomu-galmuye-likarske-samovryaduvannya/>).
7. Мусій О.С., Тищук М.М., Мазур І.П. (2018). Українські лікарі на шляху до самоврядування. *Ukrainian physicians on the way to self-government. CPME. Newsletter*, 26 June: 13–14.
8. Поднар Д. (2018) Лікарське самоврядування в кожній країні має власне обличчя. Ваше здоров'я, 6 квітня 2018 р.: 14–15 (<http://pharma.net.ua/publications/articles/19287-likarske-samovryaduvannja-v-kozhnij-krajini-mae-vlasne-oblichchja>).
9. Устїнов О.В. (2019) Лікарське самоврядування: зроблено ще один крок до його впровадження. *Український медичний часопис*, 27.02.2019 р. (<https://www.umj.com.ua/article/138387/likarske-samovryaduvannya-zrobleno-shhe-odin-krok-do-jogovprovadzheniya>).
10. Устїнов О.В. (2014) Професійне самоврядування як наріжний камінь нової моделі системи охорони здоров'я

в Україні. *Український медичний часопис*, 3(101) (<https://www.umj.com.ua/article/74519/profesijne-samovryaduvannya-yak-narizhnij-kamin-novoi-modeli-sistemi-oxoroni-zdorov-ya-v-ukraini>).

NATIONAL MEDICAL COUNCIL OF UKRAINE IN THE FORMATION OF MEDICAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

I.P. Mazur¹, O.S. Musiy², K.O. Nadutyi¹

¹National Medical Council of Ukraine

²Ukrainian Medical Association

Summary: *The article provides historical aspects of the organization and operation of the National Medical Council of Ukraine (NMCU) as a platform for uniting medical public organizations. The main purpose of the formation of the NMCU was the introduction of medical self-government in Ukraine. The cooperation of the NMCU with legislative bodies and international organizations in the preparation of draft laws on medical self-government in Ukraine is presented. The role of public figures in the preparation and discussion of draft laws on medical self-government is reflected.*

Key words: *medical self-government, National Medical Council of Ukraine, Ukrainian Medical Association, Standing Committee of European Doctors (CPME).*

Адреса для листування:

Мазур Ірина Петрівна,

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 9

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

Факс: (044) 486-00-22

E-mail: irina.p.mazur@gmail.com

Отримано 07.10.2020